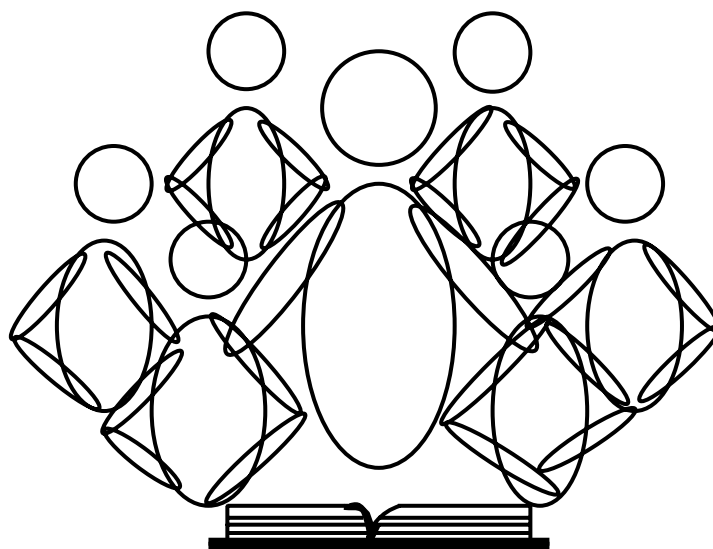

Навіщо активізувати ?

**Навіщо активізувати
поточні знання та мислення учасників
відповідно до інструкцій ?**

- Учасники починають залучати та зосереджуватися на процесі пізнання.
- Ми виявляємо помилки учасників.
- Учасники відчувають свої сили та більшу впевненість, — *"Я вже щось знаю"* — зустрічаючись з новим матеріалом.
- Ми збираємо інформацію щодо того, як можна було б пристосувати план(и) занять до знань або інтересів учасників.

Мозкова атака: та поділ на категорії

Модуль активізації "Мозкова атака та її поділ на категорії" використовується переважно для викладу нової інформації. Викладач називає тему й учасники *"атакують свої мізки"*, щоб згадати *"все"*, що їм відомо з даної теми. Мета мозкової атаки - це викликати багато думок щодо заданої теми.

Поради, способи та варіанти застосування:

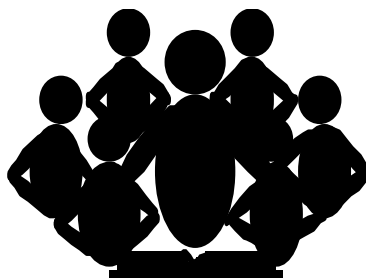
- Протягом атакування мозку, *записуйте кожну думку на окремих аркушах паперу або на папірцях, що приклеюються, для нотаток ("post-it notes")*; це полегшує подальший їх розподіл на категорії.
- Напишіть остаточний варіант категорій на аркуші й повісьте його. Розглядаючи тему (наприклад, читаючи тощо) викладач разом із учасниками додаватиме до схем попередніх знань нові, тим самим перевіряючи та розширюючи вихідні категорії.

Найкращий спосіб отримати хорошу ідею — мати багато ідей.

Sidney Parnes, Creative Problem Solving Institute, Buffalo, NY

Головні принципи мозкової атаки

- Придумуйте багато ідей.
- Не зупиняйтеся, не відкидайте та не починайте обговорення доти, доки не матимете щонайменше (15) ідей.
- Утримуйтеся від суджень та обговорень цих ідей.
- Записуйте всі думки — навіть ті, що вже перевірені або виглядають "божевільними". Ви зможете їх відкинути, об'єднати та оформити пізніше.

**Легше приручити божевільну ідею,
ніж збудити неіснуючу.**

Sidney Parnes, Creative Problem Solving Institute, Buffalo, NY

Мозкова атака – карусель

Модуль "Мозкова атака – карусель" добре застосовувати тоді, коли задану тему можна поділити на підтеми чи підгрупи питань до неї. Великі аркуші паперу, на кожному з яких записано різні підтеми чи питання, потрібно розвісити довкола кімнати. Розділившись на маленькі групи, учасники рухаються від однієї таблиці до наступної, при цьому кілька хвилин зупиняються біля кожної з них, щоб проатакувати мізки й записати, що вони знають з кожної з підтем. Кожна група отримує різного кольору маркер. Групи закінчують свою подорож біля таблиці, з якої почали, і зрештою мають змогу побачити, що було дописано іншими групами.

Наприклад:

ТЕМИ	ПІДТЕМИ
Геометричні фігури: приклади природних та штучних. Почуття: те, що робить вас... Батьківщина: що ви знаєте про її... Тварини: наприклад...	Квадрати, паралелограми, трикутники Щасливими, засмученими, впевненими... Історію, географію, природні ресурси Ссавці, плазуни, птахи, риба

Поради, способи та варіанти застосування:

- Якщо в аудиторії на стінах недостатньо місця, щоб вішати аркуші,
 - передавайте таблиці від однієї групи до іншої.
 - прикріпіть кожний аркуш з підтемою чи питанням на дощечках із зажимами, які й передаватимуть учасники від однієї групи до іншої.
- Для учнів молодших класів таблиці можна розкласти на підлозі; спочатку вони придумуватимуть ідеї, а потім кожен учень малює на кожну з них картинку.
- Для підсумку, повторення та закріплення матеріалу, що засвоєно,
 - поділіть тему на підтеми (по одній на кожному аркуші), потім, – групи підходять до кожної з таблиць і
 - записують те, що знають,
 - задають запитання для перевірки та
 - перегляньте отриманий список (перевіряючи ідеї, щодо яких вони впевнені, та ставлячи "?" до тих, щодо яких мають сумніви).

Для використання під час колективного навчання

- на окремих аркушах зазначаються теми для дослідження для кожної групи...
- перед тим, як "дослідники" зберуться усі разом, або після самостійного розгляду теми, вони підходять до кожної таблиці та
 - записують/ підсумовують, що їм відомо, потім
 - записують питання до теми.

Мозкова атака – карусель

1. Напишіть кожне питання або підтему на окремому аркуші.

2. Розділіть учасників на маленькі групи.

3. Роздайте кожній групі по таблиці.

4. Виберіть, хто буде записувати, та роздайте їм маркери.

5. *Вказівки учасникам:*

- Користуючись методом "мозкової атаки" дайте відповіді на задане запитання/ тему – на це у вас _____ хвилин.
- Припиніть виконувати завдання, почувши сигнал.

6. Через деякий час, подайте сигнал, скажіть писарям передати маркер іншій особі з групи; далі кожна з груп рухається по колу до наступної справа таблиці.

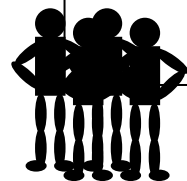
7. Повторіть команди 5 та 6 (зазначені вище).

8. Продовжуйте вправу доти, доки кожна група не дасть відповіді на всі теми чи запитання.

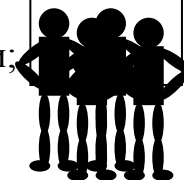
9. *Останній крок на вибір:* Кожна група закінчує свій рух біля таблиці, з якої почала, і протягом кількох хвилин

- вивчають цю таблицю і звертають увагу на те, що було додано, поки вони переходили до інших діаграм,
- згруповують ідеї за категоріями.

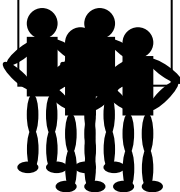
Паркер

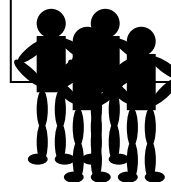
Фолкнер

Болдуїн

Хемінгуей

Кути

Джерело: Spencer Kagan. Cooperative Learning.

Кути - це модуль для колективного навчання, що вимагає від учасників робити вибір, шукати обґрунтування свого вибору та практикуватися в уважному вислуховуванні інших точок зору. Як розминка модуль "Кути" здатен зосередити учасників на темі та змусити їх докладати більше зусиль у її вивченні. Такий модуль дає тренеру можливість зібрати інформацію щодо початкових знань, помилкових позицій та шляхів обдумування теми.

Тренер починає вправу з оголошення різних точок зору на вибір. Вони можуть бути прикріплені до таблиць і розвішані у різних кутах кімнати. Учасники поділяють одну з точок зору й потім ідуть до кута кімнати, щоб приєднатися до тих, кому теж імпонує ця точка зору. В усіх кутах учасники об'єднуються в пари та висловлюють один одному причини свого вибору. Зрештою, вони почують причини вибору точок зору інших учасників з інших кутів кімнати. На кількох етапах вправи Кути учасники переказують те, що їхні колеги розповідають.

Приклади для учнів:

- Учні читають детектив. Пройшовши кілька глав книги, вчитель вибирає певний момент дії для обговорення питання 'хтоцезробив', для чого розміщує ім'я кожного з підозрюваних по різних кутах кімнати. Учням дається кілька хвилин індивідуально написати, хто, на їхню думку, винен і продумати докази власної точки зору. Потім учні розходяться по кутах і виконують наступні етапи модуля (див. наступну сторінку).
- Починаючи вивчати сучасні проблеми навколишнього середовища, учням пропонується визначити, які з наступних проблем, на їх думку, більш важливі, та обґрунтувати власну точку зору:

Забруднення
води

Забруднення
повітря

Вирубка
лісів

Знищення
сміття

- Учні молодших класів починають вивчати відомості про пори року. Для розминки учням пропонується вибрати власну улюблену пору року та бути готовим назвати дві причини, чому саме ця пора року є їхньою улюбленою.

Поради, способи та варіанти застосування:

- Після виконання Кроку 8 (див. наступну сторінку) учасникам пропонується можливість поміняти свій кут на інший.

КУТИ

Джерело: Spencer Kagan, Cooperative Learning

1. Оголосіть, яка точка зору в якому куті кімнати розміщена.

Учасникам...

2. Добре подумайте перш, ніж приєднатися до якогось кута.
3. Напишіть першу літеру чи номер кута на шматку паперу чи на папірцях, що приклеюються, для нотаток.
4. Ідіть до вибраного кута.
5. Серед учасників того ж кута знайдіть собі пару та обговоріть між собою причини вашого вибору.
6. Разом із своїм партнером об'єднайтеся з іншою парою з того ж кута, що й ви, та перекажіть причини вибору вашого партнера.
7. Обраний у кожному куті учасник повинен розказати всій аудиторії причини, названі у його куті.
8. Потім вони повертаються у пари у своїх кутах та переказують причини, почуті від учасників з інших кутів.

9. Повернувшись за столи, повторіть причини кожної з точок зору

П'ять слів - три слова

Джерело: Louise Thompson

Варіант мозкової атаки "П'ять слів" пропонує учасникам, що вчаться самостійно, назвати п'ять слів, що спадають на думку під час роботи над певною темою. Потім учасники об'єднуються у пари, по троє чи по четверо та обговорюють ці слова. Наприкінці вправи кожна маленька група вибирає три слова, повідомляє їх та пояснює для усієї аудиторії.

Приклади:

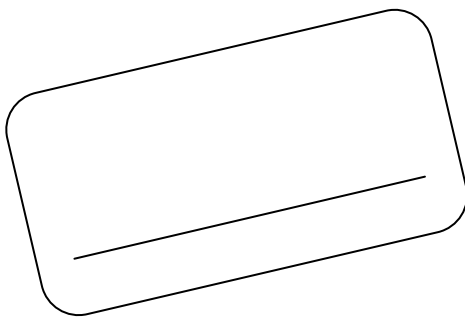
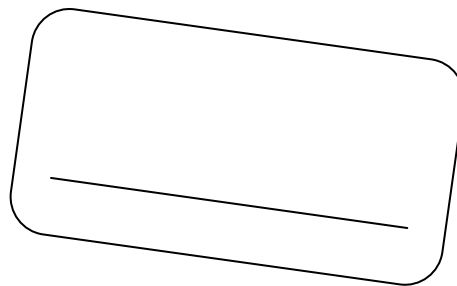
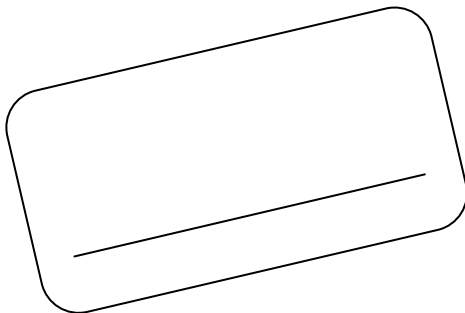
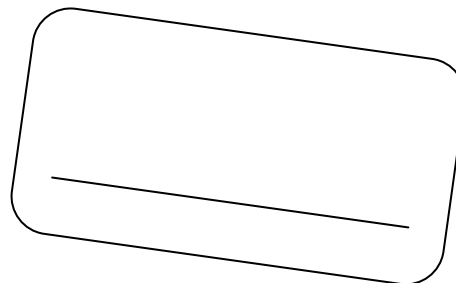
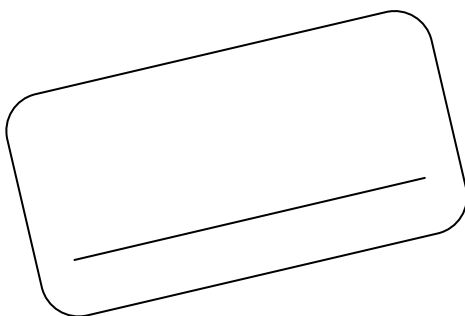
Напишіть п'ять слів чи фраз, що першими спадають на думку на такі теми:

- Індивідуалізація навчання
- Теорія множинного інтелекту
- Навчання через гру
- Інтерактивні методи навчання
- Спостереження за дитиною
- Тематичне навчання
- Самооцінка дитини
- Оцінювання розвитку дітей
- Залучення батьків

Поради, способи та варіанти застосування:

- Використовуйте папір, розрізавши його на частини розміром індексних карток; учасники записуватимуть по одному слові чи фразі на картці. Коли вони будуть сортувати та вибирати з п'яти слів три, то їм буде легко відкидати ті, що повторюються, і водночас звертати увагу на всі слова. Учасники можуть також сортувати слова за категоріями і назвати три категорії, замість трьох окремих слів.
- Зберіть у кожній групі по три картки (ідеї), складіть їх у таблицю чи альбом, щоб можна було користуватися ними протягом чи після вивчення теми.

Слова, що спадають нам на думку,
з приводу _____

An empty rectangular box with rounded corners and a horizontal line near the bottom, intended for writing a word.An empty rectangular box with rounded corners and a horizontal line near the bottom, intended for writing a word.An empty rectangular box with rounded corners and a horizontal line near the bottom, intended for writing a word.An empty rectangular box with rounded corners and a horizontal line near the bottom, intended for writing a word.An empty rectangular box with rounded corners and a horizontal line near the bottom, intended for writing a word.

Пошуки людського скарбу

Для проведення модулю "Пошуки людського скарбу" учасникам дають опис "скарбів", які вони повинні відшукати на початку семінару. Коли пошуки скарбів закінчено, деякі з них можна оголосити вголос усією групою; це дає можливість тренеру дізнатися про природу та широту знань і досвіду учасників, які вони застосовують, розглядаючи дану тему.

Скарбів, виражених словами "Знайди когось, хто...", зазвичай, дається від дев'яти до дванадцяти різних – й учасники шукають тих, хто має певний досвід чи знання стосовно даної теми. Щойно "скарб" знайдено, вони помічають його хрестиком.

Приклади:

Пошуки людського скарбу Індивідуалізація

Знайди когось, хто...

Може назвати 7 типів інтелекту	Читав про планування за принципом реагування	

Пошуки людського скарбу Організація середовища

Знайди когось, хто...

Може назвати основні центри діяльності		

Поради, способи та варіанти застосування:

- Пошуки скарбу можна використовувати для повторення вивченого матеріалу.
- Деякі визначення скарбів можуть стосуватися безпосереднього досвіду людей; особи, що підпишуться у даних секторах таблиць, водночас стають надзвичайно важливим джерелом знань, щоб пізніше протягом занять проводити інтерв'ю.

Пошуки скарбу

Знайди когось, хто

Інтерв'ю за три кроки

Джерело: Spencer Kagan. Cooperative Learning.

"Інтерв'ю за три кроки" - це модуль колективного навчання, що допомагає учасникам протягом процесу обміну інформації слухати, цінувати та вчитися на думках інших. Учасників ділять на пари, задають основне запитання (дивіться приклади нижче), і вони по черзі проводять один з одним інтерв'ю. Потім у групах по чотири учні по черзі розповідають усій групі, чому вони навчилися з кожного інтерв'ю.

Для підвищення якості слухання та розуміння протягом інтерв'ю спочатку учасникам важливо нагадати, що вони повинні запам'ятовувати, що говоритимуть їх партнери. Також дуже корисно було б змодельовати для учасників деякі прийоми для інтерв'ю та прослуховування, наприклад, як активно слухати, перефразовувати, перевіряти зрозуміле, як ставити запитання, щоб дізнатися деталі, та як робити висновки, слухаючи іншого.

Приклади:

Основні запитання для Активації Знань Учасника:

- Що ви знаєте з цієї теми?
- Який досвід ви здобули з ..?
- Як ви думаєте, про що, судячи із змісту, розповідається у цій книзі?
- Які у вас є запитання з цієї теми?

Поради, способи та варіанти застосування:

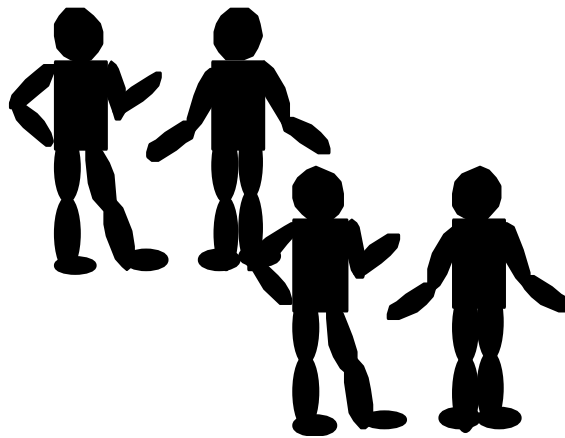
- **Переробка визначення:** Інтерв'ю за три кроки досить корисно проводити в кінці заняття, щоб допомагати учасникам надавати сенсу інформації, процесам та думкам:
 - Чому ви сьогодні навчилися?
 - Про що ви хотіли б дізнатися більше?
 - Які нові запитання у вас виникли з даної теми?
 - Що сьогодні для вас було важким чи просто спантеличувало?
 - Як ви будете використовувати те, що вивчаєте?
 - Як ви себе почуваете, усвідомлюючи, що ви щось вже знаєте чи що з вами подібне траплялося?
- **Перевірка домашнього завдання:** Інтерв'ю за три кроки можна застосовувати для перевірки попереднього домашнього завдання чи читання.
 - Що найбільше вас зацікавило?
 - Що вам було робити найважче?

Інтерв'ю за три кроки

Джерело: Спенсер Каган, Колективне навчання

Групи по чотири діляться на пари.

Тренер дає питання для інтерв'ю.

- Крок 1 Кожен проводить інтерв'ю із своїм партнером по парі.
- Крок 2 Поміняйтеся ролями у парі.
- Крок 3 Об'єднайте одні пари з іншими.

Кожна особа розповідає своїй групі, що вона дізналася від партнера по парі.

Пішохідний тур

Джерело: Paula Rutherford

Модуль "Пішохідний тур" особливо ефективний при знайомстві із текстом, що містить складні епізоди, провокаційні думки, важливі цитати, протиріччя тощо. Епізоди чи думки пишуть на окремих аркушах, після чого учні здійснюють "тур" від таблиці до таблиці, обговорюючи й інтерпретуючи їх. Мета даної розминки – збільшити допитливість та зацікавленість учасників, спонукати їх до теоретизування та допомагати їм розуміти пасажі, подібні до яких учасники можуть зустріти пізніше в інших контекстах.

Для застосування модуля "Пішохідний тур" виберіть кілька епізодів та напишіть чи намалюйте їх на великих аркушах паперу, кожний на одному аркуші. Пронумеруйте кожен аркуш та розвісьте довкола кімнати. Об'єднайте учасників у маленькі групи*, закріплюючи кожен аркуш до однієї з таблиць, з якої вона починатиме свою подорож. Протягом 2-5 хвилин групи вивчають закріплені за ними таблиці: читають, обговорюють, інтерпретують та реагують на думки – усно чи письмово – й потім переходять до наступної таблиці. Подібне виконується доти, доки вони не повідвідують усі таблиці. Коли учні повернуться на свої місця, вони обговорюють та підсумовують думки щодо кожної з таблиць.

*Якщо учасники вже поділені на групи чи команди, об'єднайте різних учасників у тимчасові "турові" групи. Потім, коли вони повернуться до своїх постійних груп, у них буде широкий вибір реакцій та відповідей від різних тур-груп, членами яких вони були.

Поради, способи та варіанти застосування:

- Перед тим як учасники здійснюватимуть свій тур, запропонуйте їм чи порадьте список реакцій "Варіанти, як реагувати" на таблиці:
- **Вирізаний пішохідний тур:** Якщо часу для туру обмаль, утворіть команди із такою ж кількістю членів, як і таблиць у кімнаті (чотири таблиці, по чотири члени у команді). Потім команди посилають одного свого представника до кожної з таблиць. Таким чином учасники створюють нові групи біля таблиць та діляться роздумами, реакціями. Потім вони повертаються до своїх команд і по черзі доповідають щодо власних таблиць та роздумів.

Пішохідний тур

Варіанти реакцій на таблиці

"Це означає, що..."

"Це звучить, як..."

"Це схоже на..."

"Це нагадує..."

"Ми збентежені щодо..."

"Один спосіб це пояснити буде..."

"Поставлене питання є..."

"Проблеми, що можуть бути цим спричинені, є..."

"Переваги та недоліки цього наступні:..."

"Причини/ ефекти цього можуть бути..."

Навіщо підсумовувати?

Навіщо учасникам потрібно підсумовувати те, що вони вивчають?

- Учасники будують власні значення.
- Учасники створюють "схему" для інформації та пам'ятають її краще та довше.
- Учасники дізнаються, що вони розуміють і що їм ще треба пізнати чи пояснити.
- Ми дізнаємося, що учасники засвоїли, зрозуміли та запам'ятали.
- Ми виявляємо занепокоєння, помилки чи непорозуміння та можемо відповідно до цього пристосовувати викладання в майбутньому.

А • Б • В

Модуль А • Б • В використовує літери абетки як запуски для запам'ятовування важливих ідей чи інформації з будь-якої теми. Учасники намагаються вибрати та поєднати підсумкові слова чи вислови з теми, яку вивчають, із літерами абетки. Тренери винайшли кілька варіантів, як можна асоціювати літери. (Дивіться нижче.)

Поради, способи та варіанти застосування:

- **Позначення літер**

Абетковий суп

Кожен учасник витягує з кошика по літері та придумує підсумкове речення на тему, що починається з тієї ж літери. На заключення чи для розминки перед початком наступного уроку, учасники для усього класу в алфавітному порядку читають свої речення чи приклеюють написані на аркуші речення на таблицю/дошку.

А • Я для розвитку пам'яті у групі

Кожній групі учасників дається по одній частині абетки – наприклад, від А до Д. Команди придумують підсумкові речення, що починаються з їхніх літер. Як заключна чи перша вправа перед початком наступного уроку, учасники для усього класу в алфавітному порядку читають свої речення чи приклеюють написані на аркуші речення на таблиці чи дошку.

Запис від А до Я на уроці

На початку уроку, що за планом буде насичений великої кількістю інформації, роздайте учасникам аркуші з написаними на них літерами від А до Я (дивіться наступну сторінку). Кожні десять хвилин чи близько того робіть перерву, під час якої пропонуйте учасникам попрацювати у парах чи невеличких групах, щоб підсумувати важливі думки чи фрази та написати ці ідеї поряд з відповідною літерою абетки; мета – не заповнити всю абетку, а вловити важливі ідеї, пов'язані з літерами.

- **Абеткові книжечки**

Якщо тема велика чи дуже важлива, останні висновки повинні нагадувати собою абеткові книжечки (На А ...). У продажу чи у дитячих бібліотеках можна побачити багато ілюстрованих абеток, які для дітей є прекрасними моделями як самого тексту, так й ілюстрацій.

Товариші по навчанню

Товариші по навчанню – це учасники, які періодично, і часто на нетривалий час, об'єднуються по двоє чи по троє, щоб підсумувати чи перевірити, що було вивчено. Подібна структура дає їм можливість розігрітися та бути наготові, особливо коли потрібно тривалий час засвоювати інформацію чи сидіти у класі. Тому більшість пар Товаришів по навчанню повинна бути серед інших учасників, аніж ті, що вже сидять разом, таким чином учасники повинні фізично вставати та ходити один до одного. Також вправи Товариші по навчанню, тривалістю 2-3 хвилини, повинні виконуватися стоячи, щоб люди мали змогу зайвий раз потягнутися перед тим, як знову сідати та засвоювати інформацію.

Ключ до цієї вправи є те, що учасники знають наперед, хто є їхні «товариші». Так ви будете впевнені, що у кожного є товариш, і це збереже час самих учасників, щоб зосередитися на завданні, а не на пошуках партнера чи партнерів. (Дивіться нижче розділ *Поради* для вибору товаришів.)

Завжди нагадуйте учасникам бути готовими розповідати, що їхні товариші сказали, коли вони об'єдналися.

Приклади:

Знайдіть собі товариша по навчанню та...

- Порівняйте та поясніть відповіді, отримані на дане завдання.
- Розкажіть три асоціації, що у вас виникають, щодо даної інформації.
- Назвіть три випадки, коли _____ схоже на _____.
- Згадайте три важливі ідеї, почуті сьогодні.
- Які питання виникли у вас стосовно даної інформації.
- Зачитайте ваші заголовки та вислухайте думки класу щодо них.
- Розкажіть, чому ви навчилися безпосередньо за сьогодні.

Поради, способи та варіанти застосування:

Закріплення товаришів по навчанню

- **Тренер призначає товаришів по навчанню,**
які міняються кожен тиждень чи подібно, – у такому випадку ви впевнені, що протягом року учасники вчать з багатьма різними людьми і що нікого не забули, вибираючи Товаришів. Учасники можуть також досягти успіху.
- **Випадково вибрані Товариші**

Гра у карти – Товаришів по навчанню можна вибрати випадково, коли кожен учасник витягує з колоди карту. Учасники знаходять собі партнерів за номером та кольором (2 чирвова чи 2 бубнова, 8 трефова та 8 пікова.)

Пошуки товариша за змістом картки – зробіть колоду підписаних карток, поділених за змістом по два чи три, використовуючи матеріал, що практикується чи повторюється.

індивідуалізація
диференціація
типи інтелекту та навчальні стилі
типи темпераменту
теорії дитячого розвитку
вчені та їхні відомі праці

Роздайте картки по одній кожному учаснику та запропонуйте їм знайти серед інших відповідника своєї картки чи Товариша по навчанню.

- **Учасники вибирають Товариша** – Якщо учасники самостійно вибирають товариша завжди існує проблема ймовірності того, що у класі знайдеться хтось, з яким/и ніхто не хоче працювати.

Пошуки товариша по навчанню за годинником – це можливість зменшити ймовірність появи подібної ситуації та прискорити процес пошуку партнера для виконання завдань.

Учасникам роздаються зображення годинникового циферблату (дивіться наступну сторінку) та даються наступні вказівки:

Напишіть своє ім'я на аркуші паперу.

У вас є три хвилини по-різному підписати кожну (або зазначені) цифру на циферблаті.* Це нагадує призначення побачення на певний час, зручний для вас обох – тоді ви знаєте, що писати на циферблаті один одного. І вперед!

**Можливий варіант:* Не можна писати імена тих, з ким ви сидите за одним столом кожного дня.

Через три хвилини оголосіть, що час сплинув, та попросіть усіх повернутися на свої місця.

Попросіть «підняти руки» усіх, кому все ще потрібен «Товариш 1-ої години». Об'єднуйте в пари учасників навіть за умови, що вони сидять разом або мають призначене побачення з тією ж особою на інший час. Якщо ви закінчили непарним числом, то скажіть тому учасникові написати «Універсальна картка» біля 1-ої години. Повторюйте те ж саме весь час доти, доки у кожного буде циферблат повністю заповнений.

Учасники повинні покласти свої годинники десь так, щоб могли мати їх у класі при собі кожен день та легко переносити їх.

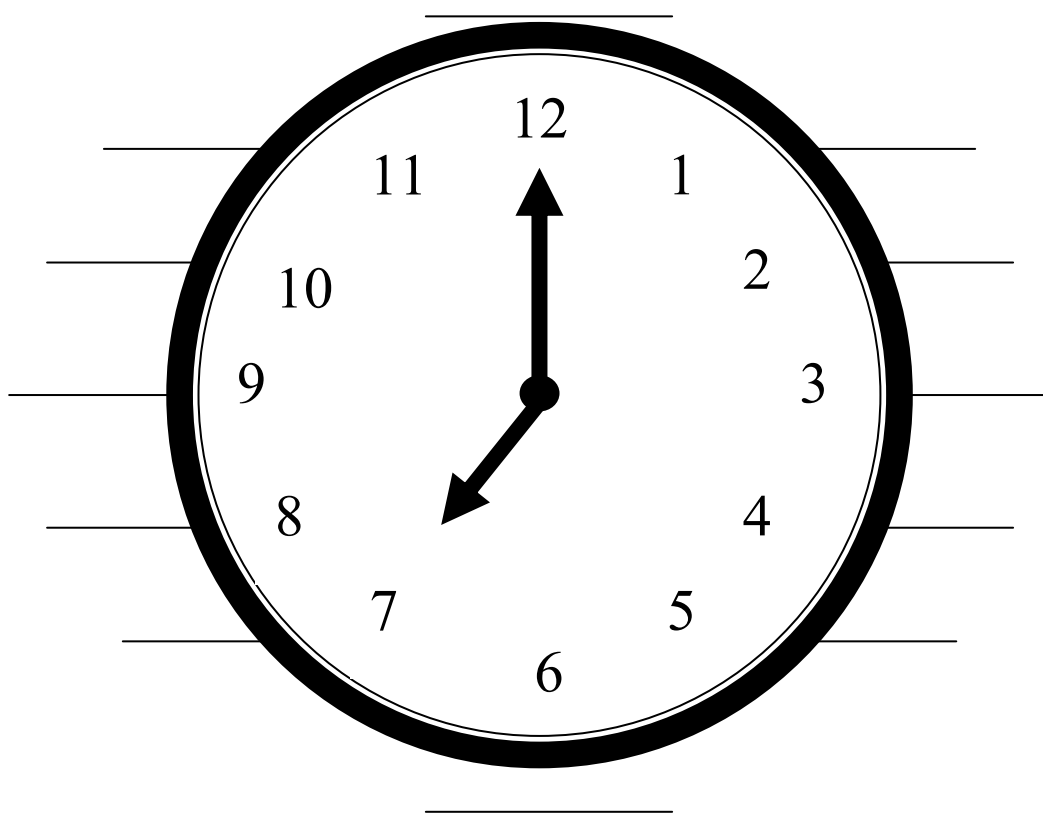
Нагадайте учасникам, що час від часу ви будете називати певну годину, а їхнім завданням буде вставати, шукати відповідного товариша і виконувати певні завдання (протягом 3-5 хвилин): повторювати матеріал, перевіряти розуміння його, допомагати один одному виконувати маленькі вправи тощо.

Що робити у випадку відсутності учасника

Якщо учасники поділені на пари, а Товариш по навчанню відсутній, учасник, який залишився без пари, стає «Універсальним» та приєднується до будь-якої іншої пари для підсумкових вправ цілого дня.

Товариші по навчанню за годинником

Домовтеся про зустріч з 12 людьми – кожна людина на окрему годину. Перевірте, чи ви обоє позначили це на своєму годиннику. Призначайте зустріч лише в тому випадку, коли у вас в обох дана година вільна.

Прикріпіть цей папірець усередині вашого
зошита, папки тощо, які ви
носите кожного дня.

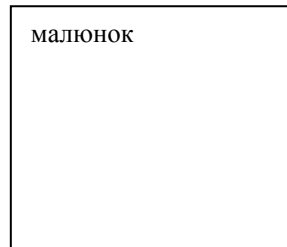
Виграш у лотереї

Вправу Виграш у лотереї створено для того, щоб починати кожне заняття з трьох- чи п'ятихвилинної розминки повторення того, що відбувалося і що було важливим на вчорашньому занятті. Картки з іменами складено до ящика. Першого дня проведення даної вправи, тренер сам робить підсумки на початку уроку. Потім він/вона кладе картки у миску, дістає одну з них та виголошує ім'я учасника, який виграв "Виграш у лотереї". Цей учасник починатиме завтрашній урок з підведення підсумків сьогоднішнього уроку. Завтра, після підбивання підсумків, цей учасник вибере наступного, який виграє у "лотереї".

Поради, способи та варіанти застосування:

Вибір учасників

- Витягуйте картку з іменем в кінці дня, тоді всі будуть наготові та активними протягом усього дня.
- Наприкінці дня залишайте вільними від трьох до п'яти хвилин. Учасники повинні підбивати підсумки у парах чи маленьких групах і потім виконувати вправу "Виграш у лотереї", вибираючи ім'я того, хто на початку наступного дня буде усно – та/ або письмово робити підсумки для усієї групи.
- Завжди вибирайте щонайменше два імені, щоб учасники відчували підтримку, цілий вечір готуючись до підсумкового виступу.
- Чекайте з остаточним вибором імені до наступного дня. Усі учасники тоді записуватимуть підсумки – будуть вести щоденники – ніхто не знатиме, кого буде обрано читати вголос.

Ведення щоденника

- Зберігайте класний журнал "Удач у лотереї" у папці з трьома спіралями. Кожен учасник, який підсумовує розглянутий на попередньому занятті матеріал, пише резюме, з яким буде виступати наступного дня, і пізніше. Таким чином відсутні матимуть змогу переглянути, що відбувалося в аудиторії, та уся група матиме вільний доступ до домашніх завдань, важливих оголошень тощо.

Що відбувалося сьогодні

Що ми робили: _____

Найбільш важливе з того, що ми вивчили та
запам'ятали: _____

Завдання:

На:

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Коло середніх розмірів

Адаптовано з *Магічне коло*. Гарольд Бессель та Увалдо Палморес, Сан Дієго, Каліфорнія: Програми розвитку людини

Коло середніх розмірів - це вільна бесіда протягом 10-40 хвилин, яку проводять для підготовки учасників до підсумовування того матеріалу, що вважають найбільш важливим, ділитися один з одним розумінням та зв'язками, або називання питань чи сумнівів, які новий матеріал у них викликає. Завдяки своїй структурі ця вправа дає можливість говорити та бути почутими без оцінювання та обговорення відповіді.

Лідер кола розповідає основні тези заданої теми. Учасники дають свої відповіді на основі. Після виголошення п'яти – шести відповідей, настає фаза згадування та учасники згадують все, що щойно почули. Фаза, коли учасники діляться один з одним думками, та фаза згадування постійно чергуються, зазвичай по три рази.

Приклади:

- Найбільш важливе з того, що сьогодні було мною вивчено...
- Єдине, що мене тепер дивує, це ...
- Раніше я думав(ла), що ..., а тепер я вірю, що ...
- Сьогоднішня тема пов'язана з моїм досвідом тим, що ...
- Щодо усього цього я побоююся, бо ...
- Я хотів/ла б більше почути про ...
- З того, що ми сьогодні вивчили, мені справді допомогло, це...

Три правила кола:

1. *Кожен, якщо бажає, по черзі грає роль лідера, проте це не значить, що учасник зобов'язаний/а це робити.* Це означає, що за коло протягом 10-40 хвилин кожен встигне зіграти роль лідера. Учасники часто матимуть змогу ділитися думками один з одним по два чи три рази. Проте лише один раз у кожному раунді. Дозволяйте учасникам говорити, коли вони хочуть, але не викликайте їх за списком чи по колу, тоді вони можуть спасувати і промовчати.
2. *Лідери повинні слухати та показувати, що вони слухають інших, запам'ятовують те, що інші говорять.* Виступ кожного учасника вислуховується. Після того, як дано завдання, дайте 10-15 учасникам (залежно від віку людей у групі) можливість поділитися з іншими своїми думками, потім перервіть його та запропонуйте тому/ тій, хто запам'ятав/ла, що сказав/ла один з учасників, підвести підсумки для того учасника. Продовжуйте вправу доти, доки не знайдеться людина, яка запам'ятала виступи кожного з учасників. Заохочуйте учасників спрямовувати розповідати те, що запам'ятали, до осіб, яких обговорюють, щоб показати, що їх справді слухали. Це важлива та унікальна частина модуля "Коло середніх розмірів". Це дає можливість сором'язливим особам також брати участь у виконанні вправи без потреби висловлювати власні думки; загострює слух кожного учасника; утверджує кожного з виступаючих; та дає учасникам другий шанс подумати над ідеями, що обговорюються.

Лідер повинен виконувати наступне:

1. Пропонувати учасникам *сідати у коло якомога ближче один до одного*. У колі може бути від 5 до 40 осіб.
2. *Повторювати з групою правила*. Це особливо важливо зробити на самому початку. Згодом, коли група вже знатиме на практиці правила кін краще, повторення правил можна уникати.
3. *Задавати якусь тезу/ тему*. Висловлюйте її ясно. Повторюйте її кілька разів, можливо навіть перефразовуючи чи по-іншому її називаючи, чи напишіть її десь там, де усі члени групи могли її бачити.
4. *Давати групі можливість подумати над тезою/ темою*. Дайте приклади, якщо тема нова чи більш складна.
5. *Бути уважним і допускати хвилини мовчання*. Давайте людям час подумати над власними думками та зреагувати на сказане іншими. Навчіться розуміти тишу та почуватися себе вільно у разі їх виникнення. Тиша може вказувати на розгубленість, спричинену заданою темою, страх сорому, боротьбу з темою чи роздуми над тим, що інші розповіли. Це одна з тих можливостей, коли люди можуть спокійно мовчки сидіти. Навчіться отримувати задоволення від тиші.
6. *Виражайте підтримку, затвердження чи враження кожному мовцю, одразу як він закінчив*. Просто підтримку виражайте словами "Дякуємо", "Гаразд", "Еге ж" чи повторюйте перефразуйте його/її ж слова, та активно слухайте, що говорять. Не вживайте слово "Добре". Це вже є показником оцінки.
7. *Дайте висловитися 5-10 особам*.
8. *Зупиніть коло та спитайте: "Хтось може пригадати, що було щойно кимось висловлено, та розказати це тій особі?"*. Нагадуйте учасникам дивитися на людину, яку згадують, та звертатися безпосередньо до неї, наприклад: "п.Ольго, пам'ятаю, ви казали, що...".
9. *Після того, як кожного з виступаючих було згадано, повторіть репліку/тему та починайте другий раунд*. У кінці другого раунду знову запропонуйте учасникам пригадати, що інші говорили, та розказати це тій особі.
10. *Потім знову обмінюйтеся думками та втретє і в останнє все пригадайте*. Ділитися думками третій раз важливо тому, що часто саме на цей момент починається глибше мислення, відчуття та розуміння.
11. *Не забувайте, що лідер має право висловлюватися за бажанням у будь-який час кола*. Переконайтеся, що про лідера не забули. Якщо він/вона концентрують увагу на керуванні колом, йому/їй часто важко зорієнтуватися, що говорити. Саме тому лідер повинен висловитися перед початком кола. Хоч за правилами лідер не зобов'язаний ділитися враженнями, проте якщо це робити, то люди матимуть змогу з різних боків пізнати та перевірити його.

12. *Після трьох кіл висловлювання та прослуховування, дайте завдання зробити підсумки чи задайте кульмінаційне запитання, як от:*

- Що ви дізналися з того, що було сьогодні сказано?
- Що було сьогодні подібним? або різним?
- Про що йшлося?
- Хто може сказати, навіщо ми розглядаємо ці питання?
- Які почуття було сьогодні висловлено?
- Як вам сподобалося сьогоднішнє коло?
- Чи виконувала група правила гри?
- Які проблеми/справи сьогодні на кола розглядалися?

Поради, застосування та використання:

- Працюючи з *маленькими дітьми*, до правил можна додати вимогу, щоб усі лишалися на своїх місцях. Це допомагає зупинити дітей, які хотіли б штовхнути, пихнути чи доторкнутися до тих, хто сидить поряд.
- *Правила, вказані вище, – основні принципи.* Залежно від особистого стилю та атмосфери в класі/ кімнаті для зустрічей/ практичних занять, *деякі з правил лідер може змінити.*
- 10-40 хвилин – це оптимальна тривалість виконання усієї вправи. *Не дозволяйте, щоб коло тривало надто довго (понад 60 хвилин).*
- *Зосереджуйтеся лише на одній репліці/темі (та на одній підсумковій думці).* Якщо групі нема про що говорити, подякуйте за участь та закінчуйте коло.

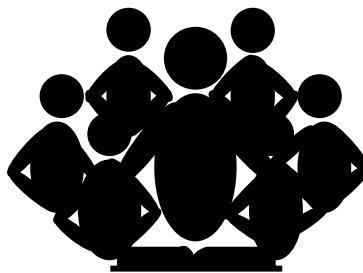
Коло середніх розмірів

Правила

- Кожен має можливість висловитися, якщо бажає, проте це не обов'язково.
- Ви повинні слухати та показувати, що ви слухаєте, запам'ятовуючи те, що учасники говорили.
- Ви не повинні задавати жодних запитань, робити які-небудь коментарі, жартувати, нівелювати, виражати згоду чи незгоду.

Кроки

1. Сядьте тісним колом.
2. Повторіть з групою правила.
3. Задайте тезу/ тему.
4. Дайте групі час подумати.
5. Будьте терплячими та не зважайте на тишу.
6. Виразіть певним чином підтримку кожному, хто висловлюється одразу після його/ її виступу.
7. Висловитися має 5-10 учасників.
8. Пригадайте всіх, хто виступав.
Хто може пригадати, що сказала щойно ця особа?
Нагадайте учасникам говорити, безпосередньо звертаючись до тієї ж особи.
9. Раунд 2: Висловлюйтеся та пригадуйте.
10. Раунд 3: Висловлюйтеся та пригадуйте.
11. Підсумок або кульмінаційне запитання.

10 • 2

Джерело: Mary Budd Rowe

Модуль 10 • 2 було створено відомим вченим, доктором Мері Бадд Роу, щоб учасники мали час опрацювати інформацію та поняття під час викладання для великих груп.

Використовуючи модуль 10 • 2, тренер проводить лекцію чи презентацію матеріалу протягом десяти хвилин, а потім робить паузу на дві хвилини. Протягом "паузи" учасники – парами чи по троє – показують один одному конспекти, заповнюють пропущені місця у власних нотатках і один одному допомагають зрозуміти поняття. Зазвичай під час таких перерв учасникам не дозволяється задавати запитання лекторові. Це створює відчуття взаємозалежності в межах команд, налаштовування учасників сподіватися на допомогу інших, а не тренера, витягне їх із складного становища.

Невирішені питання та проблеми зазвичай лишаються на останні п'ять хвилин уроку. Саме тоді учасники та тренер взаємодіють, розбираючи незрозумілі поняття та пропущені дані чи невловиму логіку.

Експериментальні групи, що виконували модуль 10 • 2, у більш важких частинах тестів показали кращі результати, ніж інші групи, пам'ятали матеріал набагато довше та більш позитивно ставилися до предмету та методу навчання. Запитання учасників та класні конспекти також якісно покращилися.

Rowe, Mary Budd, "Wait Time: Slowing Down May Be a Way o f Speeding Up!"
Journal of Teacher Education, Jan.-Feb., 1986, 43-49.

Rowe, Mary Budd, "Getting Chemistry Off the Killer Course List",
Journal of Chemical Education, Vol. 60, Nov., 1983, 954-956.

Поради, застосування та використання:

- План занять можна варіювати залежно від сил учасників та складності матеріалу, що розглядається.
- Цю структуру добре застосовувати разом з аудіо-відео презентаціями. Матеріал, коли його викладено, потрібно завчасно уважно проглянути, щоб проставити у ньому логічні наголоси.
- Якщо усна презентація триває понад 35 хвилин, то застосування модуля "Товариш по навчанню за годинником" протягом одного з двоххвилинних відрізків часу для підсумовування може бути розминкою, яка допоможе підтримати актив розумової готовності.

10 • 2

Малюнок.

• 10 хвилин	Презентація
• 2 хвилини	Перевірка конспектів
• 10 хвилин	Презентація
• 2 хвилини	Перевірка конспектів
• 10 хвилин	Презентація
• 5 хвилин	Питання

3 • 2 • 1

Модуль 3 • 2 • 1 для підведення підсумків використовують наприкінці уроку, після читання, перегляду фільму тощо. Учасникам пропонують написати:

- 3 речі, що вас дійсно цікавлять
- 2 речі, про які ви хотіли б знати більше, та
- 1 річ, про яку ви сьогодні будете писати.

Модуль 3 • 2 • 1 вказує, скільки і які підсумки від учасників вимагається зробити. Рубрики модуля 3 • 2 • 1 можна змінювати, пристосовуючи до заняття чи тематики, що підсумовують учасники.

Приклади (для дітей):

Гроші:

- 3... способи отримати 25 копійок, використовуючи монети по 1, 5 та 10 копійок
- 2... способи отримати 50 копійок, використовуючи монети по 5, 10 та 25 копійок
- 1... способи отримати 50 копійок, використовуючи щонайменше монет

Волейбол:

- 3... правила гри
- 2... способи, як наша команда може заробити очко
- 1... питання щодо гри

Вивчаючи про відому людину:

- 3... події, найбільш важливі у житті особи
- 2... питання, які б ви задали, якби мали можливість поговорити з цією особою
- 1... визначний внесок особи

Вивчаючи іншу країну:

- 3... географічні фактори, що впливають на клімат
- 2... випадки, коли країна подібна до США
- 1... проблему, що там існує

Продемонструйте розуміння нового слова:

- 3... речення з цим словом
- 2... синоніми слова
- 1... ескіз/ малюнок, за яким ви пам'ятатимете слово

Стан речовин:

- 3... рідини
- 2... гази
- 1... тип речовини, яка водночас є і рідиною, і твердим тілом, і газом, та поясніть, як ця речовина змінює стани